

PARISKA KOMUNA

Pedeset godina od buržoaske revolucije iz 1789. Pariz je došao u takav položaj da se nije mogla desiti nikakva nova revolucija koja ne bi imala proleterski karakter.

Ustanak radnika 1848. izbio je kao odgovor na zahtev vlade da se nezaposleni proteraju iz Pariza u udaljene provincije. Kravave borbe su trajale pet dana pre nego što je ugušen ustanak. Tada je buržoazija izvršila pokolj golorukih zarobljenika.

Luj Bonaparta je uspeo da se dočepa svih poluga vlasti 1851. Oduzeo je kapitalistima političku moć, pod izgovorom da ih štiti od radnika. Drugim carstvom, koje je nastupilo, upravljala je banda političkih i finansijskih pustolova.

Marks: „Drugo carstvo je bilo slavije kosmopolitskog lopovluka, hohštapleri svih zemalja dojurili su na njegov poziv da učestvuju u orgijama i u pljačkanju francuskog naroda“. I dalje: „Drugo carstvo je bio jedini mogući oblik vladavine u vreme kada je buržoazija već izgubila sposobnost da vlada nacijom, a radnička klasa tu sposobnost još nije stekla“.

Luj Bonaparta je imao za cilj da vrati izgubljene Napoleonove granice i proširi se na levu obalu Rajne. To izaziva 1870. rat s Pruskom. U tom ratu carstvo je stalno trpelo poraze od Prusa.

Pariska revolucija je izbila 4. septembra. Neprijatelj je bio pred Parizom, a armije carstva su bile opkoljene i u beznadežnom položaju. Carstvo se srušilo kao kula od karata i ponovo je proglašena republika.

Obrazovana je *vlada nacionalne odbrane* i formirana Nacionalna garda u kojoj su radnici bili u većini. Uskoro je došlo do sukoba između Nacionalne garde i vlade sastavljene od buržoazije.

Trideset prvog oktobra radnički bataljon je izvršio juriš na Gradsku većnicu i zarobio članove vlade. Zatim je nekoliko malograđanskih bataljona uspelo da oslobodi članove vlade i sačuva postojeću vlast.

Dvadeset osmog januara 1871. kapitulirao je Pariz. Nacionalna garda je sklopila primirje s Prusima koji se nisu usuđivali da uđu u Pariz. Za vreme trajanja rata radnici su bili za nastavak borbe. Sada im je glavni protivnik postao Tjer, koji se nalazi na čelu vlade, i koji je vrlo dobro shvatao opasnost po buržoaziju od naoružanih radnika. Vlada se nalazi van Pariza u Versaju.

Osamnaestog marta Tjer je pokušao da otme artiljeriju od Nacionalne garde. Pariz je tog jutra odzvanjao od uzvika „Živela Komuna!“. Tjerov general Lekont je naredio da se puca na nenaoružanu gomilu na Pigalu. Vojnici su odbili naređenje. Kada je ovaj general počeo da ih psuje, oni su ga ubili. Tjerov pokušaj je propao.

Centralni komitet Nacionalne garde u svom manifestu od 18. marta poručuje: „Proleter Pariza usled poraza i izdaje vladajućih klasa shvatili su da je kucnuo čas kada oni moraju spasavati situaciju, uzimajući u svoje ruke vođenje javnih poslova... Oni su shvatili da je njihova najviša dužnost, i apsolutno pravo, da sami postanu gospodari svoje sudbine“.

Komuna je izabrana 26. a proglašena 28. marta. Bila je sastavljena od gradskih odbornika izabranih na osnovu opšteg prava glasa. Komuna je zakonodavno, i u isto vreme, radno i izvršno telo.

Članovi Komune su se delili na blankiste i pristalice Prudonove socijalističke škole. Blankisti su bili revolucionari po instinktu. Smatrali su da odabrana zaverenička manjina može u određenom povoljnom trenutku da izvede revoluciju. Zalagali su se za centralizovanu, disciplinovanu organizaciju. Blankisti nisu shvatili da se pomoću starog državnog aparata ne može izgrađivati nova revolucionarna vlast. Nedopustivo su stali pred vratima Francuske banke, što je bila velika politička greška. Banka u rukama komunara bi vredela više od hiljadu talaca. To bi omogućilo efikasan pritisak na buržoasku vladu da poštuje primirje.

Prudon je bio socijalista koji je zastupao interese sitnih seljaka i zanatlija, i otvoreno se protivio svakom udruživanju, smatrajući da je to okov za slobodu radnika. Komuna je bila grobnica Prudonove škole socijalizma.

Tridesetog marta Nacionalna garda je postala jedina oružana sila. Komuna je ukinula regrutovanje i stajaću vojsku. Policija je lišena političke funkcije i postala je odgovoran i smenjiv organ Komune.

Donosi se dekret o odvajanju crkve od države. Ukidaju se sva državna plaćanja za verske svrhe. Sva crkvena imanja postaju nacionalna svojina. Iz škole su uklonjeni svi verski simboli. Religija se u odnosu na državu proglašava privatnom stvari.

Spaljena je giljotina i srušen spomenik Pobednika — simbol šovinizma i mrženje među narodima.

Šesnaestog aprila Komuna je napravila popis fabrika u kojima su fabrikanti obustavili rad. Izrađuju se planovi za otpočinjanje rada u tim fabrikama, i donosi odluka da se radnici organizuju u kooperativne zadruge. Proglašeno je načelo: alat radnicima, zemlja seljacima, a rad svima.

Dvadesetog aprila je ukinut noćni rad u pekarama.

Tridesetog aprila se donosi odluka da se zatvore založni zavodi, uz obrazloženje da su oni ustanove za eksploataciju radnika. Poništena su sva dugovanja na ime kirije.

Uvedena je izbornost i smenjivost svih sudija i gradskih odbornika. Plate svih činovnika, počev od članova Komune pa naniže, izjednačene su s radničkim nadnicama.

Pariska komuna je bila prva istinska diktatura proletarijata.

Dok Komuna uspostavlja proleterku vlast, Pariz se stalno bombarduje od istih onih ljudi koji su prusko bombardovanje grada žigosali kao sknavljenje svetinja.

Tjer moli Pruse da puste zarobljene vojnike.

Dvadeset trećeg aprila Tjer prekida pregovore sa komunarima o razmeni pariskog nadbiskupa i velikog broja popova za Blankija koji je bio u rukama versajaca.

Pruski car Bizmark upućuje ultimatum Tjeru — ili da se uspostavi carstvo, ili da se prihvate njegovi uslovi za mir. Desetog maja je potpisan mirovni ugovor između Prusa i vlade u Versaju. Tjeru se pojačava pristiglim zarobljenicima koje su Prusi pustili.

Dvadeset prvog maja, usled izdaje i nemarnosti, versajci su prodrli u grad. Prešli su preko terena koji je, po uslovima primirje, bio zatvoren za Pruse. Prusi su versajcima dozvolili da nesmetano prođu.

Tjer samouvereno izjavljuje: „Ja neću imati milosti“.

Na uzvišenju Belvila poslednji branioci Komune su 28. maja pružali očajnički otpor. Onda je nastupila *krvava nedelja*. Umesto streljanja puškama, ubijalo se iz mitraljeza. Neki komunari su uspeali da se probiju i spasu prelaskom kroz pruske položaje. Prusima je bilo zabranjeno da propuštaju komunare, ali saksonski armijski korpus nije u potpunosti poštovao ovu odluku.

Pariski dopisnik jednog londonskog lista piše: „Dok se još čuju pojedinačni pucnji u daljini, a neprevijeni ranjenici umiru među spomenicima groblja Per-Lašez, dok 6.000 unezverenih ustanika u samrtnom očaju luta po lavirintu katakombi, i nesrećnike teraju ulicama da ih u gomili pobiju mitraljezima — sve se u čoveku buni kada vidi kafane pune ljudi koji piju apsint, igraju bilijar ili domine, kada vidi kako se razvartne žene šetaju tamo-amo po bulevarima i kada se čuje kako bučna galama bančenja iz separea otmenih restorana remeti noćnu tišinu“.

Komuna je trajala 72 dana. Od 18 marta do 28 maja 1871.

Dva dana po slamanju Pariske komune Karl Marks je pročitao pred Generalnim većem Internacionale svoj rad u kome je prikazan istorijski značaj Komune.

Marks je rad završio rečima: „Radnički Pariz sa svojom Komunom biće večito slavljen kao slavni preteča novog društva. Njegovi mučenici su večito živi u velikom srcu radničke klase. Njegove dželate istorija je već prikovala na onaj sramni stub sa kojeg ih ni sve molitve njihovih popova neće moći skinuti!“.